

A háterszágvédelmi katonai alakulatok vegyivédelmi műszaki-technikai kiszolgálási rendszere hatékonyabbá tételének elgondolásai

Z á m b ó B. E n d r e m k., alezredes

A háterszágvédelmi katonai egységek, szervezetek és intézetek (a továbbiakban alakulatok) feladataiból adódóan szükségszerű igényként jelentkezik a vegyivédelmi műszaki-technikai kiszolgálás, javítás állandó és folyamatos fenntartása, a vegyivédelmi technikai biztosítás megalapozottá tétele.

A korábbi években kialakult az a gyakorlat, hogy a vegyivédelmi műszaki-technikai kiszolgálás és javítás csupán néhány — a feladatok megoldására kétségtelenül fontos — eszközökre, illetve anyagféleségekre korlátozódott, és a vegyivédelmi anyagok, eszközök, felszerelések egészét átfogó egyetemes ellenőrzési, kiszolgálási és javítási rendszerről nem beszélhettünk. A közelmúltban bekövetkezett szervezeti változások azonban lehetővé tették, hogy ezévtől kezdődően a vegyivédelmi technikai biztosítási feladatok megvalósítását állandóvá és folyamatossá tegyék.

A bekövetkezett kedvező változások ellenére azonban jónéhány probléma még megmaradt, hisz több állandó készenlétű, illetve rövid készenlétű idejű alakulatunknál továbbra is hiányoznak a vegyivédelmi ellenőrző-javító szervezetek (részlegek), a funkcionáló utaltsági rendszer pedig lehetővé teszi, hogy az alakulatok kevesebb figyelmet fordítsanak a vegyivédelmi technikai biztosítási feladataik önállóbb végrehajtására.

Az eddig lefolytatott összekovácsolási gyakorlatok ráirányították a figyelmünket arra, hogy a vegyivédelmi anyagellátottságban bekövetkezett változásokat nem minden esetben követik elég rugalmasan a kiképzési (továbbképzési) programjaink, különösen a tekintetben nem, amit a katonáknak ismerni kellene a rendszeresített vegyivédelmi eszköz, felszerelés műszaki-technikai kiszolgálásával kapcsolatban. Ezzel mintegy lehetőséget is elmulasztunk a tekintetben, hogy a katonaaállomány megfelelően differenciált kiképzést (továbbképzést) kapjon a vegyivédelmi anyagok és eszközök ellenőrzésének, műszaki-technikai kiszolgálásának végrehajtásához.

Az említett problémákon kívül még felmerült hiányosságok kisebb, vagy nagyobb mértékben hátráltatják a vegyivédelmi technikai biztosítás rendszerének hatékonyságát, s ezek megszüntetésére, illetve a lehetőségeinken belül ezek minimálisra csökkentésére, a továbbiakban — két területet kiemelve — fejtem ki elgondolásaimat a hatékonyabb tevékenység megteremtése érdekében.

1. A vegyivédelmi anyagok és eszközök műszaki-technikai kiszolgálása

A hátrországvédelmi katonai alakulatok többségénél a vegyivédelmi anyagok, eszközök és felszerelések állandó (tartós) raktári készletként történő létrehozása a jellemző. Ezen készletek zöménél az időszakos műszaki ellenőrzést, a feltöltést (komplettírozást) az üzemeltetést, az átállást és karbantartást — egymásra épülő műszaki kiszolgálási tervek nélkül — általában vegyivédelmi szakkiképzésben (továbbképzésben) nem részesült, kevés szakmai gyakorlattal rendelkező raktárosok, nyugdíjas alkalmi munkások és kis létszámú törzsek végzik.

A központi javítóbázisok részéről a korábbi években végrehajtott műszaki ellenőrzések, illetve műszaki szemlék pedig szinte kizárólagosan csak a nukleáris műszerek és a szakgépjárművek felszereléseinek ellenőrzésére, javítására terjedtek ki.

Az ez évben beindult — seregtest szintű — vegyivédelmi műszaki szemlék és javítások, az alakulatok raktározott vegyivédelmi anyagi készletei műszaki-technikai kiszolgálása terén, csak fokozatosan éreztetni kedvező hatását, mivel az ellenőrző részlegek kis száma, és az ellenőrzési feladatok időigényessége miatt ez — rövid időintervallum alatt — gyorsabb előrelépést nem biztosíthat.

A műszaki-technikai kiszolgálás területén a legtöbb probléma természetesen a rövid készenléti idejű alakulatainknál jelentkezik, így a műszaki kiszolgálás hatékonyabbá tételének lehetőségeit — a teljességre való törekvés igénye nélkül — ezen alakulatok érdekében tartom célszerűnek kifejteni.

a) A meglévő probléma megoldásának egyik lehetőségét abban látom, hogy a katona állomány olyan kiképzésben (továbbképzésben) részesüljön, mely alapján a vegyivédelmi műszaki-technikai kiszolgálás tervezését, szervezését, irányítását és gyakorlatban végrehajtását, az adott alakulatnál rendszeresített vegyivédelmi eszköznel, felszerelésnél megbízhatóan ismerik. Ennek gyakorlati realizálását jelenthetné, ha a tartalékos állomány az időszakonként megismétlődő továbbképzések alatt, a beosztásukkal járó differenciáltsággal (pl. rajbeosztott, kezelő, alegységparancsnok, vegyivédelmi szakjavító stb.) — a szükséges kiképzési óraszám és egyéb tárgyi, valamint személyi feltételek biztosítása mellett — megszerelné a műszaki-technikai kiszolgálás tervezéséhez, szervezéséhez, irányításához és végrehajtásához szükséges szakismereteket. A kiképzés (továbbképzés) eredményességét, mintegy önkontroll követheti az alakulat teljes vegyivédelmi anyagának, készletének leellenőrzése, és a meglévő hiányosságok feltárása, illetve megszüntetése. Ha ez a módszer 3—5 évenként rendszeresen ismétlődhetne, akkor a tartalékos állomány ilyen-

irányú felkészültségét szinte naprakész állapotban tarthatnánk, továbbá a seregtest szintű átfogó 2. sz. műszaki szemle végrehajtására 2 évenként kerülhetne sor, ami lényegesen kedvezőbben hatna a kislétszámú vegyivédelmi szakjavító állomány gyakorlati megterhelésére, az ellenőrző-javító körutak végrehajtása vonatkozásában.

b) A probléma megoldását lényegesen elősegíthetné az is, hogy ha az alakulaton belüli műszaki-technikai kiszolgálás végrehajtásához — vegyivédelmi szakkiképzésben nem részesült hivatásos állomány részére közérthetően megírt — szakirodalom, segédlet, illetve szabályzat (utasítás) állana rendelkezésre. Ennek kivitelezhetőségét abban látnám, hogy olyan — főként képi anyaggal illusztrált — teljességi jegyzékeket, vegyivédelmi anyag cikklisztát, kezelési, karbantartási leírásokat, valamint ellenőrzési és műszaki kiszolgálási mintaokmányokat adna ki (rendszeresítene) a vegyivédelmi főnökség (vagy annak jóváhagyásával a seregtestek), amelynek alapján minden vezetési szinten egyértelművé válna, hogy ki, milyen mértékig kell, hogy részesévé váljon a vegyivédelmi műszaki-technikai kiszolgálás rendszerének.

c) Az alakulatoknál végrehajtott központi ellenőrzések számát lényegesen növelhetné egy olyan megoldás, mely rendszeresen biztosítaná a tisztképző tanintézet III. évfolyamos, illetve a tiszthelyettesképző bázis II. éves vegyivédelmi hallgatóinak bevonását. Ezzel évenként 2—3 ellenőrző-javító körüttal, s mintegy 8—12 alakulat vegyivédelmi anyagának leellenőrzésével válna növelhetővé a seregtest ilyen irányú kapacitása, és ugyanakkor hatékonyan elősegíthetnék a vegyivédelmi tisztí és tiszthelyettesi hallgatók gyakorlati ismeretének megszerzését is. (Az ezirányú kezdeti lépéseket már meg is tettük a ZMKMF vegyivédelmi tanszéke felé).

d) A műszaki-technikai kiszolgálás hatékonyabbá tétele érdekében igen jó szolgálatot tenne egy központi (vagy seregtest) szinten szervezett vegyivédelmi technikai konferencia: A konferenciát két, vagy három évenként lehetne összehívni, ahol mind a vegyivédelmi szakemberek, mind a meghívott alakulatok képviselői megtárgyalnák a vegyivédelmi műszaki-technikai kiszolgálás helyzetét, a közvetlen tennivalókat és a további előrelépést biztosító feltételek megteremtését.

A konferencián elhangzottak elemzése egyben jelentős segítséget nyújtana a perspektivikus fejlesztés központi elgondolásainak megszilárdítására, vagy a legkedvezőbb koncepciók kialakítására is.

2. *A vegyivédelmi anyagok és eszközök javítása*

A hátszágvédelmi katonai alakulatok vegyivédelmi anyagainak és eszközeinek önálló javításáról, seregtest szinten kialakított javítási rendszeréről ez év kezdetéig alapvetően nem beszélhattünk. A javítások zömét — utaltság alapján — a központi javítóbázisokon hajtottuk végre, mely szinte kizárólag a műszerek és a mentesítő szakfelszerelések (szakgépkocsik) középjavításában nyilvánult meg. Az állandó készenlétű alakulatainknál csupán minimálisra volt tehető a vegyivédelmi anyagok csapatszintű javítása, mivel vagy szakképzett javító állomány, vagy megfelelő javító felszerelés nem áll rendelkezésre.

A seregtest központi javítóbázisának létrejöttével, az alakulatok csapatjavító eszközökkel történt folyamatos feltöltésével és nem utolsósorban azzal a lehetőséggel, hogy a sorállományúak legrátermettebbjét — megfelelő előképzés után — bevonhatjuk a szakjavítói feladatok megoldásába, kedvező feltételek adódtak a vegyivédelmi anyagok és felszerelések javítási rendszerének — az utasításokban meghatározottak szerinti — működtetésére.

A lehetőségek kedvező alakulása ellenére azonban még több megoldatlan problémánk jelentkezik, melyek kihatnak a seregtest egészét átfogó javítási rendszer eredményesebb működésére.

Igen nagy problémákat jelent számunkra az a tény, hogy a rövid, vagy hosszabb készenléti idejű alakulataink egy részénél sem szervezet, sem javító felszerelés nem áll rendelkezésre, így ezeknél az alakulatainknál — a háborús körülmények között — a javítási feladatok központi irányítással történő végrehajtása komoly nehézségeket jelenthet (pl. a katonai sugárfigyelő és jelzőrendszerben működő órsók, vagy az ideiglenes átrakó körletek vegyivédelmi anyagainak, eszközeinek javítása). Továbbá még nem kellően ismertek a rövid készenléti idejű alakulatainkhoz lebiztosított szakjavító (vegyivédelmi technikusok, műszerészek, gépésztechnikusok) felkészültsége, begyakorlottsága, vegyivédelmi anyag és eszköz ismerete stb. és ebből adódóan az általuk elvégzendő javítások mennyiségi és minőségi mutatói sem.

A szaktechnikai eszközök, felszerelések javításánál a problémakör még további bővülését jelenti, hogy a mentesítő alegységekhez a népgazdaságból lebiztosított különböző típusú és rendeltetésű szakszaktárolókkal, szakszámzással nem rendelkezünk (pl. locsoló gépkocsik, nagyteljesítményű permetező berendezések stb.)

A továbbiakban szintén csak arra vállalkozhatok, hogy a teljesség igénye nélkül fejtssem ki elgondolásaimat, a vegyivédelmi javítási rendszeren belüli hatékonyabb működés megvalósítása érdekében.

a) A vegyivédelmi anyagok és eszközök (felszerelések) javításának folyamatos és gyorsabb végrehajtása érdekében részben abban látnám a megoldást, ha a seregtest mozgó javító részlegei mellett tájegységenként, már a béke kiképzés időszakában, legalább egy-egy mozgó, (vagy stabil) javítórészleg működne, melyek kizárólag egy-egy kiemelt megyei katonai területvédelmi osztály alárendeltségébe tartoznának, s irányításukért — a seregtest javító bázisával egyeztetett terv alapján — az adott osztály vegyivédelmi szaktisztje lenne a felelős. Ezzel elérhetnénk, hogy a jelenlegi műszer és szakfelszerelések javításának 1,5—2 hónapos, vagy ennél nagyobb időintervallum átfutási idejét egy-két hétre, vagy ennél kevesebb időre is lecsökkenthetnénk. Ezen elgondolás megvalósításának további előnyét még abban is látom, hogy a keretállománnyal (4 fő) működő javítórészleg — egy idő után — biztosítaná a kiképzett tartalékos szakjavító állományt az adott területre, továbbá azonnali magvát képezheti a háborús körülmények kirobbanásakor létrejövő vegyivédelmi javítóműhelyeknek.

b) Nem tartanám kivitelezhetetlennek azt a megoldást sem, ha a lebiztosított tartalékos szakjavító állomány szakmai továbbképzését rend-

szeresen összekapcsolhatnánk egy-egy ellenőrző-javító körúttal. Ezáltal a tartalékos szakjavító állomány érdemben ismerné meg a javítóeszközöket és felszereléseket, a legfontosabb javítási, hitelesítési módszereket és technológiai eljárásokat, valamint ezzel együtt a javítandó eszközöket és felszereléseket.

c) A javítások hatékonyabb lebonyolítását jelenthetné az a megoldás, ha tájegységenként már most kijelölésre kerülnének azok a polgári üzemek, szervizbázisok, melyek személyzetét bevonva az ellenőrző-javító körutakra, mintegy felkészítenénk a különböző javítások végrehajtására és a későbbiek folyamán ezt megfelelő szakirányítás mellett (pl. az adott megyei katonai területvédelmi osztály vegyivédelmi szaktisztjének irányításával) önállóan hajtánánk végre. Természetesen ehhez az is szükséges lenne, hogy a kijelölt javítóbázis (esetleg javító bázis komplexum) felszereltségét úgy alakítsuk — az üzem, szervíz — szakirányításáért felelős szervekkel, hogy azokkal a vegyivédelmi szakszerelések és eszközök bármikor javíthatók legyenek. Ugyancsak el kellene érni az illetékes katonai szerveknél, hogy a kijelölt bázison munkaviszonyban levő szakmunkások (technikusok, üzemmérnökök, esetleg mérnökök) — katonai szolgálatra történő behívás esetén — az adott bázisra kerüljenek lebiztosításra.

d) A javítások eredményes végrehajtása természetesen több tényező függvénye, de ezek közül is kiemelném a szakkiképzés fontosságát. Igaz, hogy az előző elgondolásaimban, illetve azok fejtegetésénél kimondva, vagy kimondatlanul érintettem ezt a kérdést, de részletesen nem foglalkoztam vele. Jelenleg ugyanis az a helyzet, hogy seregtest szinten készített program alapján folytatjuk a szakjavító sorállomány szakkiképzését. Ez alapvetően még nem jelentene problémát, az azonban már igen, hogy milyen felkészültségű és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező kiképzők, oktatók vezetik le a szakkiképzést. Sajnos megfelelő felkészültségű és gyakorlati tapasztalattal rendelkező kiképző állományunk minimálisnak tekinthető, s azok egy, vagy két hónapra történő összevonása, felkészítése igen sok egyéb problémával járna. Hogy egy jól felszerelt vegyivédelmi kiképző javítóbázis hiányáról ne is szóljak.

A szakjavító sorállomány szakkiképzésének eredményesebb megoldását én abban látnám érvényre jutni, ha MN szinten összevontan (de egy seregtest bázisán is lehetséges) hajthatnánk végre a szakkiképzésüket. Ez több szempontból is indokolt lenne. Például MN szinten nagyobb lehetőség adódik a kiképző bázis kiválasztására, felszerelésére, az oktatói állomány megválasztására és vezénylésére — s ami szerintem a legfontosabbnak tekinthető — az egységes elveken nyugvó, a legfrissebb, de a legjobban bevált javítási és hitelesítési eljárásokat adó szakkiképzés végrehajtására.

e) A javítások eredményes végrehajtása érdekében még egy témakörrel kívánok foglalkozni, ez pedig a javítókészletek és az eszközök, dokumentációk biztosításának kérdése.

A vegyivédelmi hadianyag ellátás jóváhagyott rendszeréből adódik, hogy a hátszázvédelmi alakulatok részben korszerű, részben kevésbé korszerű, de kétségtelenül jól alkalmazható vegyivédelmi hadianyagok-

kal rendelkeznek. A vegyivédelmi hadianyag igény meghatározói azonban nem a seregstünk alakulatai, így ez kihat az alkatrész és javítóanyag ellátásunkra is. Több olyan típusú vegyivédelmi hadianyaggal rendelkezünk, melyek gyártása már régebben leállt, így elegendő alkatrész utánpótlást, illetve javítóanyagot nem kapunk hozzá. Olyan gondunk is van e tekintetben, hogy néhány rendszeresített mentesítő felszereléssel (pl. PDP-53/CS) nem folytatunk béke kiképzést, s így információkkal sem rendelkezünk, hogy az adott eszközöknél milyen meghibásodások fordulnak elő gyakrabban, tehát a javító egységkészlet kialakításánál milyen alkatrészből, milyen megosztásban várható a fogyás.

Ehhez kapcsolódik az az igényünk, hogy azoktól az alakulatoktól (magasabbegység, seregstest) melyektől a vegyivédelmi hadieszközöket átvesszük, azok egyben adják át részünkre azokat a kiművelt javítási eljárásokat, technológiai folyamatokat, melyeket a mi javítóreszlegeink továbbra is eredményesen alkalmazhatnak, az adott eszköztípus javításánál, illetve hitelesítésénél és beszabályozásánál.

Indokolt lenne továbbá az is, hogy néhány eszköztől — a nem szolgálati titkot képező alkatrészekről — sokszorosított műszaki dokumentációkat adnának át, melyek alapján a hiányzó alkatrészek legyártását részben a javítóbazison, részben a javításra esetleg kijelölt üzemben végrehajthatnánk.

A rendszeresített javító egységkészletek vonatkozásában pedig meg kellene vizsgálni azok célszerűbb alkatrész összeállítását, mert a gyakorlat azt bizonyította, hogy némely alkatrészből szinte alig, másból pedig a biztosítottak többszöröse is felhasználásra kerül. Ennek következtében az egységkészletek indokolatlanul megbontásra kerülnek néhány filléres, de a kereskedelemben elvétve, vagy egyáltalán nem kapható alkatrészek miatt.

A cikkben — a két területre vonatkozóan — kifejtett elgondolásokkal kapcsolatban ismételen leszögezném, célom az volt, hogy rámutassak azokra a problémákra, melyek a hátországvédelmi katonai alakulatoknál még jelenleg megtalálhatók és hátráltatják, illetve kedvezőtlenül befolyásolják a vegyivédelmi technikai biztosítás hatékonyságát. A problémákra történő figyelemirányítás mellett azonban célom az volt, hogy néhány elgondolást felvessek, melyek megvalósításával eredményesebbé, hatékonyabbá lehetne tenni a vegyivédelmi műszaki-technikai rendszer működését.

A cikk korlátozott terjedelme miatt természetesen arra nem vállalkoztam, hogy az elgondolások minden részkérdését kifejtsem, vagy a meglévő problémák még szélesebb körű megoldhatóságának vizsgálódásait vessem fel a szakértő olvasók előtt.

A leírtak, eme hiányosságai ellenére is — úgy ítélem meg — alapot szolgáltatnak a tekintetben, hogy részben a közeljövőben miben kaphatunk már segítséget a problémáink megoldásához, részben a hosszabb távú tervezéseknél mi az, amit a hátországvédelmi katonai alakulatok érdekében — a vegyivédelmi technikai biztosítás területén — célszerű figyelembe venni.